

Kapittel 6

Makt og profitt

6.72 Subsidiering

Atombransjen tek inn milliardar i støtte. Forsking og utvikling av atomindustrien er betalt av staten. Sjølv bygginga av dei første atomkraftverka har staten kraftig medfinansiert – og til slutt nedbygginga av ruinane. Åleine Bund har gitt over 40 milliardar euro til atomforskning. EURATOM har aust ut omkring 400 milliardar euro til atomindustrien og heie tida flyt det kvart år rundt 200 millionar euro i skattepengar til nye atomprosjekt og forskning. I tillegg får atomindustrien skattelette, støtte, statskreditt og eksportgaranti i milliard klassen.

6.73. Skattefritt brensel

Uranforbruk er skattefritt. Som einaste brennstoff blir uran til no ikkje lagt skatt på, ei gåve til atomindustrien verd 1,6 milliardar euro årleg. Også for utsleppa av drivhusgassar som kjem frå framstilling av atombrennstoffet slepp atomselskapa å kjøpe CO₂-sertifikat.

6.74. Skattefrie sparebeløp

Atomkonserna slepp å skatte for milliardinntekt. I fleire tiår har eigarane av atomkraftverka sett av store skattefrie beløp til demontering av kraftverka og til lagring av det radioaktive avfallet. Ikkje ein gong renteinntekta av dette må dei betale skatt for. Kapitalen, fortida rundt 28 milliardar euro, nyttar dei til oppkjøp av og investering i nye selskap.

6.75. Forskingsbremse

Forskings- og undervisningsreaktorane, forsøk og demonstrasjonskraftverk, formeiringsreaktorar, varmeceller, pilotgjenvinningsanlegg – mange milliardar euro har sidan 1950-åra blitt brukt til atomforskning og teknikk. For lengst stengde strålande ruiner sluker enno store deler av forskingsbudsjettet. Forskingsdepartementet måtte nettopp bruke tre milliardar til reparering, dekontaminering og avfallshandsaming. Ein gong til så mykje må brukast i åra som kjem – pengar som manglar til vitenskap og forskning.

6. 76. Profittforlenging

Dei tyske atomkraftverka er for lenge sidan nedskrivne. Derfor er det i dag mogeleg, utan forsikring, utan brennstoffskatt og med skattefrie investeringar, å produsere billeg straum. Men vi forbrukarar merkar ikkje noko av det. For straumprisen oppstår på børsen og rettar seg etter toppforbruket. Atomkraftvera er for lite fleksible til å innrette seg etter det. Følgja av det er at å tene på atomstraum frå dei gamle kraftverka det gjer berre straumkonserna. Jo lenger atomkraftverka går, jo meir tenar dei. Frå 2002 til 2007 har EnBW, E.ON, RWE og Vattenfall tredobla inntekta si. Har straumprisane gått ned nokon stad?

6.77. Straumpris

Straumprisane har stige i mange år – trass i atomstraum. Ein avgjerande grunn til det er marknadsmakta til dei fire store energikonserna, som dominerer straumtilbodet på straumbørse i Leipzig. Frå 2002 til 2008 tok EnBW, E.ON, RWE og Vattenfall inn nesten 100 milliardar euro i gevinst, av dei var 14 milliardar frå 2008. I same tidsrommet auka dei straumprisane med meir enn 50 prosent. Atomkraftverka sementerer marknadsmakta til konserna og sikrar dei milliardgevinstar. Derimot verkar den fornybare energien alt i dag prisdempande. Takk vere vindkraft sparar forbrukarane kvart år fleire milliardar euro. Dersom alle dei enorme særordningane for atomkrafta fell vekk – til dømes gjennom ein realistisk sum til forsikring – ville atomstraumen bli umogeleg å betale. Prognose AG i Basel rekna ut alt i 1992 at ein realistisk pris for straumen var omkring to euro per kilowatttime.

6.78. Ikkje tilpassa marknaden

Nye atomkraftverk løner seg ikkje. Dei siste 20 åra har ein ikkje starta å bygge nye atomkraftverk i land der marknadskreftene rår, sjølv om dei installerte verka i same tida auka produksjonen med mange hundretusen megawatt. Det viser at nye atomkraftverk løner seg ikkje. Det endrar ikkje dei to yngste reaktorbyggeplassane i Finland og Frankrike noko på. Reaktoren i Finland var eit dumpingstilbod til subsidiert fastpris (støtta av mellom andre Bayern gjennom gunstige bankkredittar). Men kostnadane har for lenge sidan eksplodert. Mellom bygningsfirma er striden i full gang om kven som skal ta på seg dei milliard store meirkostnadane. I Frankrike er AREVA (atomindustri) og EDF (strømmonopol) statsstyrde – og då spelar marknadsøkonomiske vurderingar berre ei lita rolle.

6.79. Konsernmakt

Atomkraft sementerer dei sentrale strukturane til energiproduksjonen og makta til straumselskapa. Fire store straumselskap styrer straummarknaden i Tyskland. Dei eig straumnettet, dei driv kraftverka, dei bestemmer straumprisane og også i ein utruleg stor grad heile energipolitikken. Atomkrafta styrkjer makta til selskapa. Desentraliserte, høg effektive og miljøvennlege kraftverk styrde av borgarane eller i kommunal regi tek makt i frå dei store konserna. Av den grunn prøver dei som driv atomkraftverka for kvar pris å hindre slike anlegg.